

Suoneidonvaippa

Kärrknipprot
Epipactis palustris

Uhanalaisuusluokka (IUCN): erittäin uhanalainen (EN)

Uhanalainen ja erityisesti suojeltava (LSA 521/2021)

Rauhoitettu (LSA 521/2021)

Ahvenanmaalla rauhoitettu ja erityisesti suojeltava (ÅFS 113/1998)

Luonnehdinta

Suoneidonvaippa on komeimpia kotimaisia kämmeköitämmme. Sen yksittäin kasvavat varret ovat 15–50 cm korkeat ja lehdet muodoltaan suikeat. Kussakin varressa on toispuolisesti 4–15 melko suurikokoista kukkaa. Kukat ovat ulkopinnaltaan vihertävät tai ruskehtavat ja sisäpinnaltaan kermanvalkoiset. Suoneidonvaippa muistuttaa lähisukulaisiaan lehtoneidonvaippaa (*E. helleborine*) ja tummaneidonvaippaa (*E. atrorubens*), mutta sen voi erottaa helposti kukkien värin perusteella. Lehtoneidonvaipan kukan sisäpinta on vihreä-punertavanruskea ja tummaneidonvaipan purppuranpunainen. Lisäksi suoneidonvaipan kukassa huulen tyviosassa on leveät sivuliuskat, jotka lähilajeilta puuttuvat. Kasvi kukkii heinä-elokuussa.

Elinympäristö ja levinneisyys

Suoneidonvaippa kasvaa runsaskalkkisilla lettosoilla ja harvoin kosteilla ja kalkkipitoisilla merenrantaniityillä. Letoilla se kasvaa yleensä melko avoimilla välipinnoilla. Sopivalla kasvupaikalla suoneidonvaippa saattaa muodostaa maavartensa avulla laajoja kasvustoja. Muutamit kasvupaikat ovat tienvarsien ojissa, joissa laji kuitenkin kärsii toisaalta pensoittumisesta ja toisaalta tienvarsien niitosta kukinta-aikaan. Kasvia tavataan Ahvenanmaalla sekä Etelä- ja Itä-Suomessa. Pohjoisin kasvupaikka sijaitsee Tervolassa.

Nykytila ja uhkatekijät

Kalkkipitoiset letot ovat Suomessa luonnostaan harvinaisia elinympäristöjä, ja runsaasti lajille sopivia kasvupaikkoja on hävinnyt lettojen ojituksen seurauksena. Pienillä lettosoilla myös umpeenkasvu saattaa uhata kasvia, ja rantaniityillä sitä uhkaavat pensoittuminen ja ruovikoituminen. Aikanaan sopivia kasvupaikkoja on tuhoutunut peltojen raivaamisen yhteydessä. Muutamit lajin nykyisistä kasvupaikoista sijaitsevat suojelualueilla.

Hoitosuositukset

Erityisesti suojeltavan suoneidonvaipan kasvupaikka rajataan ojitusten ja muiden vesitalouteen kuivattavasti vaikuttavien toimien ulkopuolelle. Lisäksi kasvupaikan ympärille jätetään riittävän laaja suojavyöhyke, jonka vesitaloutta ei muuteta. Tunnettujen kasvupaikkojen pensoittumista ja ruovikoitumista tulisi estää luonnonhoitotoimin. Osa suoneidonvaipan kasvupaikoista sijaitsee metsälain erityisen tärkeissä elinympäristöissä, joiden ominaispiirteiden muuttaminen on kielletty.

Lähteet

- Hämet-Ahti, L., Suominen, J., Ulvinen, T. & Uotila, P. (toim.). 1998. Retkeilykasvio. 4. uudistettu painos. Luonnontieteellinen keskusmuseo, Kasvimuseo, Helsinki. 656 s.
- Korhonen, M. & Vuokko, S. 1987. Kämmekät – Suomen orkideat. Forssan Kustannus, Forssa. 144 s.
- Mossberg, B. & Stenberg, L. 2005. Suuri Pohjolan kasvio. Suom. Vuokko, S. & Väre, H. Tammi, Helsinki. 928 s.
- Ranta, P. 1997. Suoneidonvaippa – kärrknipprot. Teoksessa: Ryttyäri, T. & Kettunen, T. (toim.). Uhanalaiset kasvimme. Suomen ympäristökeskus ja Kirjayhtymä Oy, Helsinki. S. 146–147.

Kuva: Terhi Ryttyäri